

Strategi for Lokalpark: Flyndersø-Sønder Lem Vig

FORORD

Bæltet, der strækker sig fra Venø Bugt i vest indover Sønder Lem Vig, Gammel Rønbjerg, Flyndersø til Karup Ådal i øst, er karakteriseret ved sine unikke natur- og landskabsværdier. Inden for strækningen findes der tre internationalt vigtige naturbeskyttelsesområder: Sønder Lem Vig, Flyndersø og Karup Ådal (Natura2000 habitatområder) foruden en stor andel af skov, krat og plantage i de mellemliggende områder. Området er også karakteriseret ved sin begrænsede bebyggelse og den sydlige dele af området kaldes derfor, i folkemunde, for det folketomme sogn. Som følge af den begrænsede indvirkning af mennesker i form af infrastruktur og bebyggelse, ligger der et stort uudnyttet potentiale i de naturmæssige ressourcer.

På grund af disse unikke kvaliteter har der fra flere sider været et ønske om at udarbejde en udviklingsstrategi for området. Dels for at skabe bedre sammenhæng og udnytte mulighederne for udvikling af natur og friluftsliv i Flyndersø-Sønder Lem Vig området til glæde for både Skive Kommunes befolkning og besøgende ude fra. Men også for at skabe opmærksomhed på området og dermed bedre muligheder for at markedsføre området som et attraktivt bosætnings- og besøgsområde.

Skive Kommune har derfor taget initiativ til at igangsætte et udviklingsprojekt for området. Projektet forgår i et samarbejde med Skov & Landskab, Københavns Universitet og områdets lokale beboere og brugere.

BAGGRUND FOR PROJEKTET

Det har fra Skive Kommunes side været afgørende, at en eventuel udvikling af området skal forankres lokalt og basere sig på frivillighed. De erfaringer man har fået gennem udviklingsprojektet PLAN09, der blev ledet af By- og Landskabsstyrelsen og Realdania, har vist hvordan borgerinddragelse kan fungere som en vigtig del af udviklingen i landdistrikterne.

Muligheden for at starte arbejdet med Flyndersø-Sønder Lem Vig-området som lokalpark og et sammenhængende landskab startede i 2009 i forbindelse med Friluftsrådets satsning 'Danske Naturparker'. Naturparkerne var tænkt som en måde at honorere de mange lokale tiltag rundt om i landet, der ikke opnåede status af nationalpark samt en måde at etablere en fastdefineret certificering af naturområder. Med fokus på landskabelig sammenhæng, naturrigdom og kulturhistorisk værdi, blev der fra 2010-12 under vejledning fra Friluftsrådet og eksterne fagfolk gennemført en 3-årig pilotfase.

Mulighederne for at arbejde med Flyndersø-Sønder Lem Vig-området som lokalpark blev yderligere forbedret i 2010, hvor Skive Kommune indgik i projektet DIAPLAN. DIAPLAN står for: Integrerede og dialogbaserede planprojekter i det danske kulturlandskab og er et samarbejdsprojekt ledet af Skov & Landskab, Københavns Universitet og medfinansieret af Realdania, Friluftsrådet, Videntcentret for landbrug og Syddansk Universitet. Projektet har til formål at udvikle nye metoder til planlægning og forvaltning i det åbne land. Tilgangen i projektet er en såkaldt helhedsorienteret og dialogbaseret plantilgang, hvor lodsejere, beboer og brugere og kommune samarbejder om planlægningen af områdets fremtidige udvikling.

PROCESSEN INDTIL NU

Medio 2010 påbegyndes samarbejdet om Lokalpark Flyndersø-Sønder Lem Vig. Den første del af projektet handlede om, at finde ud af hvad der foregår i området og få udarbejdet en strategi for det kommende udviklingsarbejde. I denne del af projektet blev der bl.a. lavet en landbrugsundersøgelse, hvor alle ejere af landbrugsjendomme med 2 hektar eller mere i området blev interviewet.

Det egentlige strategiarbejde startede i begyndelsen af 2012. Som led i styrkelse af en lokal identitet og for at mobilisere lokale kræfter som part i udviklingen af området, blev der i begyndelsen af 2012 afholdt fire foredragsaftener i samarbejde med Folkeuniversitetet. På de velbesøgte foredragsaftener, der blev afholdt i området, berettede fagfolk om landbrugsundersøgelsen foretaget i området, om de geologiske forhold, om naturen og naturpleje samt om kulturhistorien i landskabet.

I forlængelse af foredragsrækken blev der arrangeret en ekskursion til området samt en række offentlige møder, hvor lokale beboere og brugere af området i foråret og sommeren 2012 samledes for at diskutere visioner, værdier og udviklingsmuligheder for området. Det er disse ideer der i det følgende bliver præsenteret under overskriften **Forslag til strategi for Lokalpark: Flyndersø-Sønder Lem Vig.**

Første del af strategien fortæller om de værdier, potentialer og trusler der blev identificeret for området. Derefter følger en vision, der beskriver, hvordan området kan se ud i 2025 samt en række mål for udviklingen. Forslaget afsluttes med en række konkrete forslag til initiativer, der kan iværksættes for at virkeliggøre strategien.

DET VIDERE FORLØB

Processen med udvikling af Lokalparken fortsættes med et borgermøde 4. september, hvor strategiarbejdet præsenteres og diskuteres og evt. nye ideer indarbejdes. Det er også hensigten, at der på dette møde skal nedsættes forskellige arbejdsgrupper, der fremover skal arbejde med de udvalgte delprojekter.

I efteråret 2012 afsluttes og publiceres resultatet af den omfattende landbrugsundersøgelse, der er foretaget i Lokalparkområdet.

Resultaterne af det efterfølgende projektarbejde realiseres gennem indarbejdelse i kommuneplan og kommuneplan tillæg samt iværksættelse af konkrete projekter.

FAKTA OM OMRÅDET

Flyndersø-Sønder Lem Vig er et stor skala slettelandskab der står i skarp kontrast til Sallings moræne landskab. Landskabet er dannet under sidste istids afsmeltning og efterfølgende processer og består længst mod vest af et marint for land samt Sønder Lem Vig der i dag er en sø, men tidligere var en del af en fjordarm fra Venø Bugt. Øst herfor og ind imod Skive, strækker sig en ca. 2 km bred smeltevandsdal med mosaikker af ager, eng og plantager og et forgrenet nedværk af afvandingsgrøfter. I Syd omkring Flyndersø er oprindelsen sandet hedeslette med dødishuller. Arealanvendelsen er her udstrakte heder og nåletræsplantager et område uden landbrug men med stort naturindhold. Mod øst afgrænset området af Skive å/ Karup å et andet af smeltevandets afløb.

Området er ca. 70, 4 km² og rummer befolkning på omkring 2100 personer (estimeret ud fra befolkningsstatistik 2012).

Der er omkring 160 skov- og landbrugsejendomme i området (ejendomme på min. 2 ha og registeret som skov- og landbrugspligtige ejendomme)

Strategi for Lokalpark: Flyndersø-Sønder Lem Vig

1. Værdier

Områdets værdier er inddelt i gennerelle kvaliteterne som vedrører området som helhed samt en række konkrete kvaliteter, som er knyttet til konkrete lokaliteter.

Generelle kvaliteter:

Stilheden

Det varierede landskab med: åbent land, skove, heder, enge, overdrev, kær, søer og vandløb

Den visuelle variation

Variation i plante og dyreliv

Kulturlandskabet og dets mange historier

Det folketomme sogn

Det 'vilde' (ukultiverede)

Istidslandskabet og dets formationer: smeltevandsdale, dødishuller mv.

Konkrete kvaliteter:

Konkret plante/dyre/fugle liv –se kort

Karup Ådalen

Flyndersø

Sønder Lem Vig¹

Mørkesø

Nikkelborg (mellem Bærs og Karup Å/Fly – ”pittoresk” betonbro á la Broerne i Madison County)²

Kulturhistorien:

- Tørvegravning i plantagen
- Landsbyerne langs kanten af Salling
- Hovedgårdene

2. Potentialer og trusler

I dette afsnit beskrives områdets potentialer og trusler. Potentialerne er grupperet under en række emner som relaterer sig til de mange funktioner området allerede har eller som kan udvikles.

Potentialer

Friluftsliv:

- Udbygning af stinettet
- Adgang (spang) over Snævringen til Mørke Sø
- Udbygning af ridemulighederne i området inklusiv langdistanceridning, jagt ridning mv. Ideerne er yderligere beskrevet under 'konkrete tiltag og projekter' i slutningen af dokumentet.
- Samarbejde med ”Hesten i fokus”, som er et spin-off fra ”Skiveegnen som Hestesports Centrum”, som tager sit afsæt i hestebranchen (Skive Trav og de forskellige rideklubber) i Skive Kommune. ³

¹ Over 200 fuglearter i Sønder Lem Vig/Geddal er registreret af DOF (Flere oplysninger fås ved henvendelse til Steen Reinholdt).

² Denne brotype kan også findes ved Estvadgård og ved Bilstrup (tæt på den nye bro over Ådalen)

- Jagt
- Fiskeri (Danmarks fineste og vistnok også Nordeuropas fineste havørredvand findes i Skive/Karup Å. Samarbejde med "Karup Å Sammenslutningen")
- Kanosejlads (eksisterer allerede) på Skive Å fra Hessellund Sø Camping ved Karup til Skive med shelters ved broen over åen ved enten Estvadgård eller Nikkelborg
- Kano/kajaksejlads på Stubbergård/Flyndersø/Koholm Å til Karup Å til Skive Fjord med overnatning fx på Flyndersø Camping med Skive Roklub som omdrejningspunkt ⁴

Naturgenopretning:

- Dalstrækningen fra Bustrup til Rødding
- Karup Å
- Flyndersø biomanipuleres á la Hald Sø ved Viborg⁵.
- Afræsning af ådalene

Energiproduktion og CO₂ reduktion:

- Kommunens skovarealer
- Vedvarende græsarealer
- Skovrejsning

Formidling:

- Geologien og istidens formning af landskabet inklusiv Brøndum blokkene
- Den tidligere tørveproduktion
- Rakkerne
- Flyndersø – natur, fiskeri og forsøg på afvanding
- Sønder Lem Vig – udover naturen er der også knyttet en inddæmning/afvandingshistorie til området (<http://www.dettabteland.dk/midtjylland/soenderlemvig.pdf>)
- Den gamle stuedrift
- Hovedgårdene
- Teglværket ved Hostrup
- Historierne fra 2. Verdenskrig (nedkastningerne og Sabotørskolen i Hvidemose)
- Rønbjerg isproduktion
- Bedre formidling af infrastrukturen inklusiv overnatning, 'restesteder', cykelservice, spisesteder, gårdbutikker mv.
- Lokalhistoriske arkiver
- Ny formidling i form af: vil du vide noget om områdets lokale hemmeligheder?
- Der findes allerede meget skriftligt materiale om området
- Forfattere og malere der har beskæftiget sig med området

Natur- og landskabsbevarelse:

- Heder
- Ådalene
- Fugle-, dyre og plantelivet
- Det varierede og folketomme landskab
- Udsigtskiler (fra Galgebakken bag Bustrup mod øst, vest og syd, Nørkjær i Rønbjerg mod nord, vest og øst)

³ "Hesten i fokus" har lige holdt sin årlige hestedag på Skive Travbane og i Skive Rideklub med skønsmæssigt 4-5000 besøgende. Programmet for 2012 kan ses på <http://hestenifokus.dk/program-2012>.

⁴ Kan ses som en ekstra dimension til projektet: Maritime Drømme projektet i og omkring Skive Havn

⁵ Flyndersø har en utilfredsstillende vandgennemsigtighed. Den nordlige ende af søen ved Flyndersø Camping ville igen kunne blive en indbydende ferskvandsbadesø som i 1930'erne.

Samarbejde og de lokale kræfter

- Lokalsamfundene rummer mange ressourcer
- På sigt ligger der store potentialer i et samarbejde med Holstebro Kommune

Trusler:

Lys- og støjforurening, inklusiv motorsejlad på Flyndersø

Nybyggeri af bolig (udenfor by og landsby afgræsning) samt nye større anlæg i det åbne land

Manglende dyr til afgræsning af enge, heder og overdrev

Skive By's ekspansion i sydvest ind i området (industrikvarter)

3. Visioner Flynder Sø og Sønder Lem Vig anno 2025

Det er visionen, at Flyndersø og Sønder Lem Vig området om 10-15 år er et kendt og værdsat naturområde blandt kommunens borgere, og at det bruges aktivt af borgere i alle aldre. Området har også tiltrukket sig national og international opmærksomhed og besøges årligt af mange gæster ude fra. Området er desuden blevet et attraktivt bosætningsområde.

Der er sket en udbygning og forbedring af områdets tilgængelighed og muligheder for friluftaktiviteter. Området rummer derfor rige muligheder for udendørsaktiviteter og området har et varieret udbud af stisystemer og anden infrastruktur for både gående, cyklelister og ridende.

Områdets unikke og varierede natur, samt de landskabelige og kulturhistoriske værdier er bevaret. De vigtigste landskabelige udsigtskiler (se kort 3) er bevaret og der sker løbende en genopretning og forbedringer af naturen samt de kulturhistoriske og landskabelige værdier. Indsatsen er især koncentreret om de lysåbne natur typer som enge, overdrev, rigkær og heder, men der er også sket genopretning og nyetablering af andre former for natur. Bl.a. hører Flyndersø nu til blandt de reneste søer i Danmark.

Områdets værdier og oplevelsesmuligheder er og bliver formidlet, så området identitet som en landskabelig helhed er tydelig for en, hver der besøger området. Formidling af områdets geologi og dannelse er en vigtig parameter for forståelsen af den landskabelige helhed. Der er etableret strategiske kernepunkter for oplevelse og formidling af Lokalparkens forskellige landskabsskabstyper og karaktertræk områder. Disse kernepunkter udgør skellet i formidlingen af området, men suppleres af store og små lokale fortællinger om 'stedets' specifikke kulturhistorie, plantedyr-live, geologi og landskabelige udnyttelse. Der er generelt gjort meget for at tænke i alternative og interaktive formidlingsformer.

De kombinerede hede/skov arealer i den sydlige del af området bliver plejet, så området bevarer sin varierede og mosaikagtige karakter. Dette varierede mosaik landskab er desuden blevet udvidet så den mosaikagtige karakter også dominerer i området mellem Gammel Rønbjerg og Rønbjerg (se kort 2)

Ved- og græsproduktionen i området bidrager, i det omfang det ikke strider mod andre interesser (natur og rekreative) til at opfylde Skive Kommunes ambition om at blive CO₂ neutrale og selvforsynende med energi i 2029.

Landbruget i området spiller fortsat en vigtig rolle som traditionel fødevarereproducent, men en del af landbruget leverer også andre serviceydelser, herunder naturpleje, besøgslandbrug, dørsalg samt produktion af egnsspecifikke landbrugsprodukter.

Der er indledt samarbejde med Holstebro Kommune om den videre udvikling af Lokalparken. Dette arbejde er indled allerede i år 2015.

Hovedparten af de aktiviteter der er igangsat i området, er sket i et tæt samarbejde mellem områdets lodsejere, beboere, besøgende, NGO'er, andre aktører og Skive Kommune.

4. Mål

Mål Tilgængelighed. Områdets stinet baseres på eksisterende grusveje, stier og broer, og hvor disse ikke er sammenhængende forsøges stinettet forbedret. Tilgængelighed til området fra Skive og andre omkringliggende byer forbedres og barriere ved Herningvej og jernbanen søges løst gennem passende tekniske løsninger. Arbejdet med at forbedre og udvide stinettet foregår i et tætsamarbejde med områdets lodsejere. Der forsøges etableret et eller flere områder, hvor et sammenhængende net af ridestier kan etableres.

Mål Formidling. Områdets kulturhistorie, natur- og landskabsværdier formidles gennem en hjemmeside for lokalparken samt forskellige skilte, plancher og elektroniske medier (her tænkes telefon aps mv.) på de konkrete lokaliteter. Der arbejdes med forskellige formidlingstemaer indeholdende:

- **Kulturhistorien:** Fokus på tørveggravningen, rakkerne, studestien, bebyggelsesmønsteret + en række mindre historier, der hører til de specifikke lokalområders små hemmeligheder. Til kulturhistorien hører også historien om Jensen og Sørensens Plantage, hvor 2 tørvefabrikantfamilier gennem 3 -4 generationer har genskabt/hjulpet naturen tilbage til en skovtilstand fra før Bondejernalderen. I Jensen og Sørensens Plantage arbejdes på at arrangere kultur/naturhistoriske vandringer.
- **Naturen:** Fokus på de forskellige naturtyper og konkrete arter, men også på den nødvendige naturpleje,
- **Landskabet:** Fokus på landskabets dannelse – de store træk samt Brøndum blokkene, landskabsudnyttelsen og landskabskarakteren.

Generelt skal formidlingsstrategien baseret sig på nye formidlingsformer, samt omkostningseffektive løsninger. Formidlingen skal også indeholde løbende events. Der nedsættes en arbejdsgruppe, der skal varetage det videre formidlingsarbejde.

Mål Bevarelse og forbedring af natur, kulturhistoriske og landskabelige værdier.

- **Natur:** De udpegede Natura 2000 områder (Sønder Lem Vig og Flyndersø) plejes og udvikles i overensstemmelse med forskrifterne i habitathandleplanerne. For de øvrige naturtyper udarbejdes en handleplan for deres fortsatte pleje og udvikling og der arbejdes med at koordinere de eksisterende støttemuligheder til pleje bedst muligt. Tilrettelæggelse af naturplejen skal foregå i tæt samarbejde mellem lodsejere, landboforeningen og kommunen og inspiration til arbejdet søges i ind og udland. Der kan udarbejdes kollektive naturplaner for dele af området, hvis der er interesse for det. Der nedsættes

en arbejdsgruppe der skal se på mulighederne for at naturgenoprette dele af Karup Å. Ved Bustrup er der muligheder for genopretning af vandløb og /eller fritlægning af rørlagt bæk/å fra 1940'erne. Der indledes samarbejde med lodsejeren om dette (se kort 1).

- **Kulturhistorie:** Der er fokus på tørvegravningshistorien hovedsagelige lokaliseret i Jensen og Sørensens Plantage. I forbindelse med offentlige stier i Jensen & Sørensens Plantage etableres infotavler og evt. andre formidlingsformer ved spor og levn fra tørvegravning og rakkernes bebyggelser. Evt. kan der også være behov for rydning af træer så relikter fra tørvegravningen og rakkerlivet bedre kan erkendes. Der indledes samarbejde med lodsejeren om dette.
- **Landskab:** Den landskabelige variation søges bevaret. Ådalene og de lysåbne naturtyper søges bevaret som lysåbne landskaber med store vidder. Udsigtskilder i udvalgte dele af området søges etableret, således at landskabets variation og storslået til stadighed kan opleves. Landskabet udenfor de bymæssige afgrænsninger skal friholdes for større bebyggelse og installationer, således at det 'folketomme' og ekstensive landskabsudtryk bevares.

Mål Udvikling og bevarelse af skov-hede mosaik landskabet: Det varierede landskab omkring og vest for Flyndersø indeholdende en mosaik af egekrat, hede/overdrev, fyrkrat og plantage søges bevaret og forbedret. Pleje og udvikling af området sker i et samarbejde mellem de private lodsejere og Skive Kommune. Skov-hede mosaik området er blevet udvidet således at området mellem Gammel Rønbjerg og Rønbjerg også har karakter af skov-hede mosaik men med et større islæt af landbrugsarealer (den vestlige del af udviklingsområde 1 på kort 1

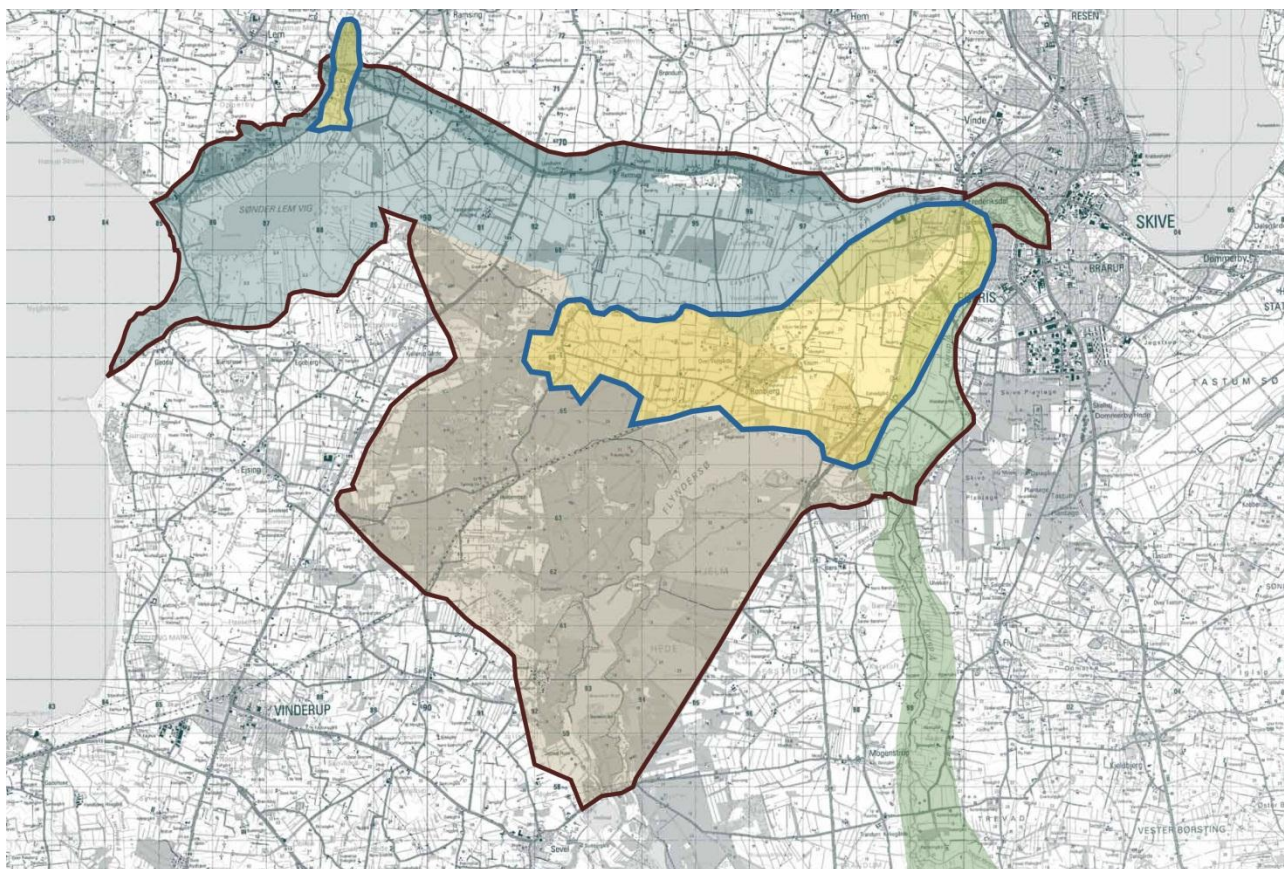
Mål Udvikling af området omkring Rønbjerg - Skive by (se område på kort 1, området øst for Rønbjerg)

Området rummer mange interesser og muligheder, men også en række potentiale konflikter. Det er målet der nedsættes en arbejdsgruppe, der kan arbejde med en udvikling af området. Områdets udvikling skal ske på en sådan måde at områdets landskabelige karakterer og kvaliteter styrkes og forbedres.

Mål Klima: Lokalpark området rummer mange problemstillinger og handlemuligheder, som kan relateres til den tiltagende klimadebat. Skive Kommune skal inden udgangen af 2013 have udarbejdet en strategi for klimatilpasning. Lokalpark området vil blive indarbejdet i denne proces.

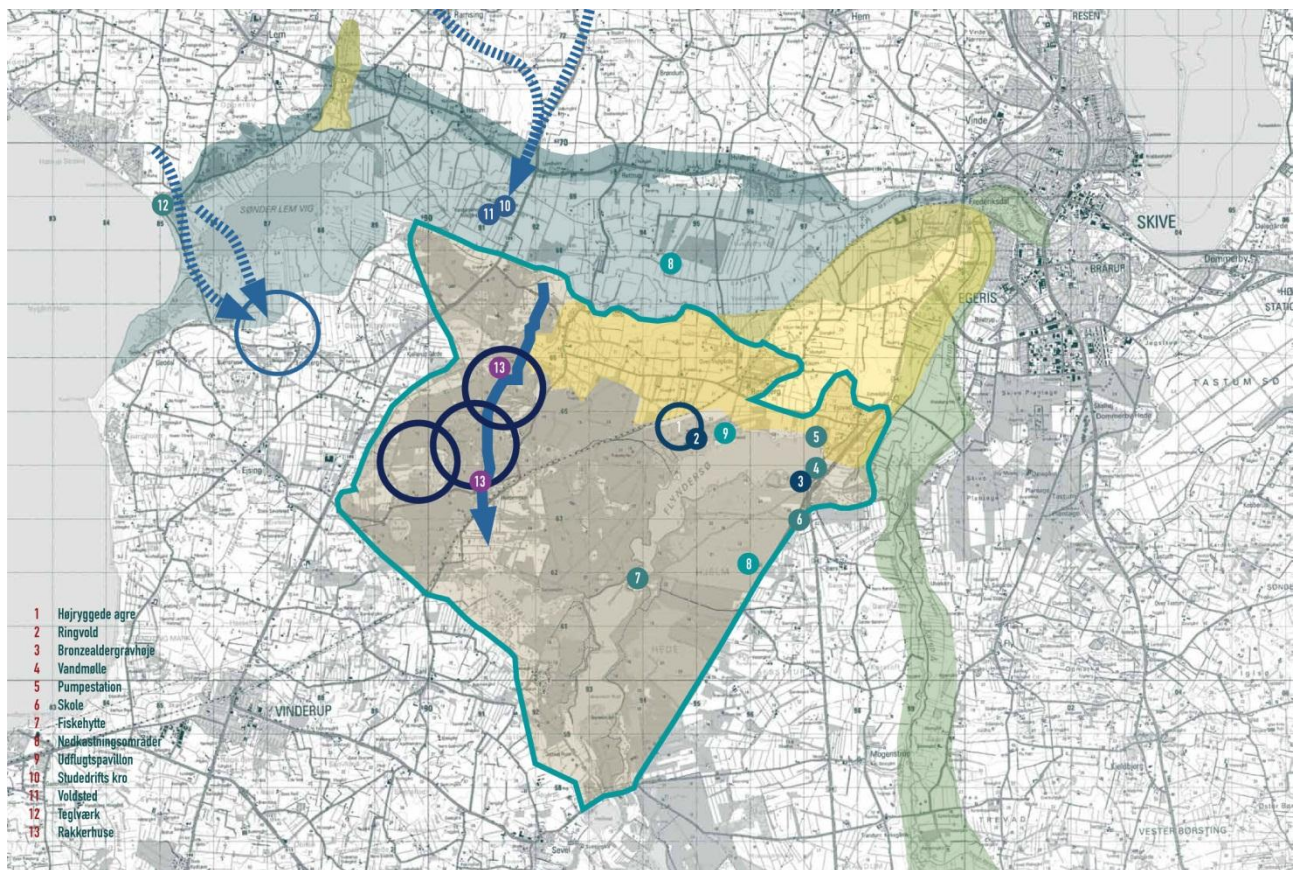
Mål Samarbejde: Lokalpark området rummer mange traditionelle interessekonflikter og mange handlemuligheder. Målet er, at der skal findes lokale løsninger og igangsættes handlinger, som er holdbare på den lange bane. Det er i den forbindelse et centralt element, at disse løsninger og handlinger skal findes og udføres i et tæt samarbejde mellem de mange aktører. Dialog er således det væsentligste værktøj – både løsnings- og handlingsorienteret - men også til at skabe tillid mellem aktørerne.

5: Strategiens rumlige vision (Strategiens visioner vist på kort)

Kort 1: Den rumlige vision for bevarelse og udvikling af området. Kortet viser Lokal parkens udstrækning når den er fuldt i værksat.

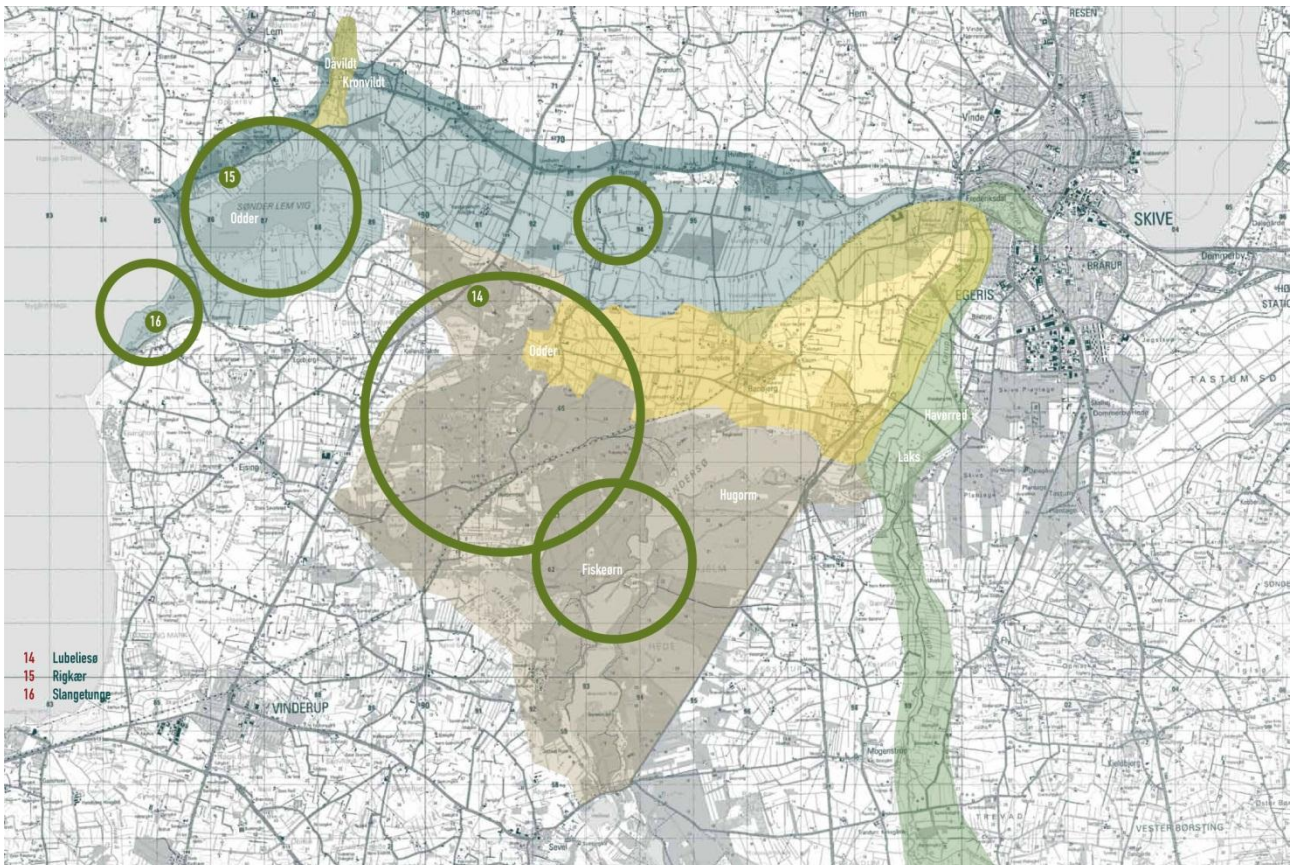
- 1) Gule områder: Udviklingsområder. Området mellem Rønnebjerg og Skive: Mål og strategi for området er endnu ikke udviklet. Området ved Bustrup: Mål: Naturgenopretning. Området vest og sydøst for Rønnebjerg: Ændring af landskabskarakteren til en skov-hede-landbrug karakter (der bør foretages en mere detaljeret analyse af området for at lave den endelige afgrænsning)
- 2) Gråt område: Skov-hede mosaik landskab. Mål: bevarelse, pleje og genopretning
- 3) Grønt område: Karup Ådal Mål: bevarelse, pleje og genopretning
- 4) Lyseblåt område: Sønder Lem Vig dalstrøget. Mål: bevarelse, pleje og genopretning
- 5) Mørkeblåt område: Nordligt randområde kendetegnet ved gode jorder og landsbybebyggelse. Mål for landsbyernes udvikling og relationer til lokalparken udarbejdes på et senere tidspunkt, men flere af byerne har en vigtig servicefunktion i forhold til Lokalparken.

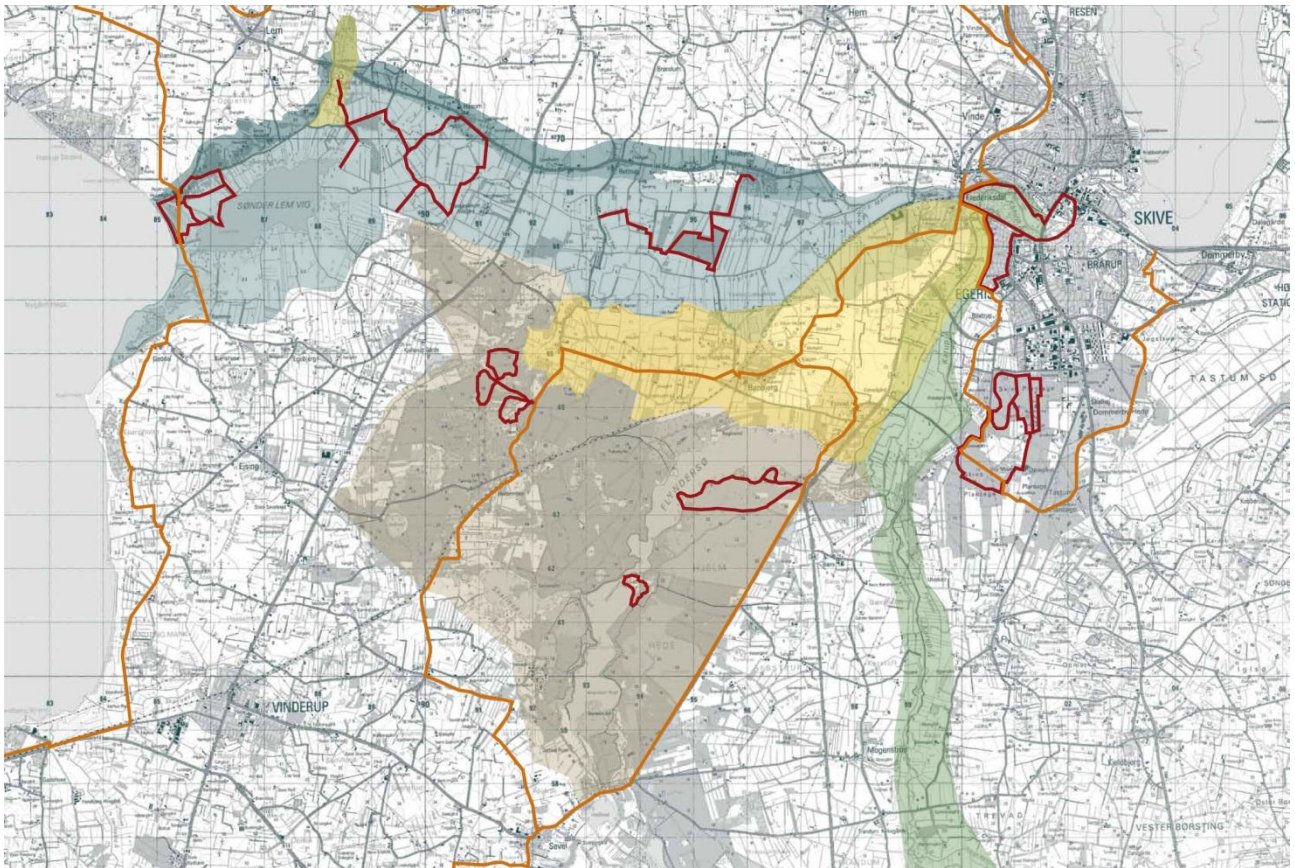
Kort 2: Vigtige kulturhistoriske værdier der bør formidles samt den vision om udvidelse af skov-hede mosaik området

Kort 3: Landskabelige udsigtskiler der bør bevares (områderne skal afgrænses nærmere)

Kort 4: Eksisterende naturværdier der skal bevares.

Kort 5: Offentlige eksisterende stier + planlagte stier i Jensen og Sørensens Plantage. Dette stinet bør udbygges og der skal søges skabt bedre sammenhæng.

Konkrete tiltag og projekter

På strategimøderne fremkom en lang række forslag til konkrete tiltage og projekter, der kan iværksættes i området. I det følgende er disse projekter tematiseret i: Tilgængelighed, Formidling og oplevelser i området, Pleje af græsningsområder samt Bevarelse og pleje af skov-hede mosaik

Tilgængelighed og sammenhængende vandre-, cykel- og ridestier

Der nedsættes en arbejdsgruppe, der udreder hvilke adgangsmuligheder og stiforløb, der allerede eksisterer og hvad der yderligere er brug for, for at skabe øget sammenhæng i stisystemet. Der skal i dette arbejde tænkes både på gående, cyklister og ridende. Det er dog ikke målet at alle stier skal kunne tilfredsstille alle tre målgrupper.

Følgende emner og ideer skal overvejes inddraget i arbejdet:

- Kortlægning af stier
- Lave de planlagte stisystemer
- Barrierer som 2. prioritet (Herningvejen og jernbanen)
- Sammenhæng i stisystem
- Inddragelse af lodsejerne
- Rute om Flyndersø
- Borgermøde / Workshop / Hjemmeside om ikke-kortlagte stier
- Cykelstier tænkes ind
- Broen over Koholm Å ved jernbanebroen – høj prioritet (å la broen over Karup Å-udmundingen og over til Viborgvej ved Skive Havn i forbindelse med Maritime Drømme)
- Spang over "Snævringen"
- Ridning tænkes ind – også hestevogn nogle steder
- Samarbejde mellem lodsejere, jagtforeninger, Sønder Lem Vig Digelaug, DOF-lokalafdelinger og Skive Kommune om vedligeholdelse
- Adgangen fra Skive skal prioriteres højt
- Langdistanceridning (måske i samarbejde med rideklubberne i Lem, Sevel og Skive om overnatning/opstaldning og anden facilitering).
- Jagtridning (Sevel Rideklub har flere arrangementer hvert efterår, bl.a. en jagtridning på Hjerl Hedes arealer. Noget lignende kunne måske laves med udgangspunkt i Lem. Der har været redet en enkelt jagt fra Lem Rideklub).

Opmærksomheden henledes desuden på de 3 eksisterende betonbroer fra 1940'erne over Karup Å ved Nikkelborg, ved Estvadgård og ved Bilstrup tæt på den nye Ådalbro. Ligeledes henledes opmærksomheden på en ikke længere anvendt kreaturpassage under Herningvejen ved Estvad, som måske kunne lejes af Skive Kommune til brug for en midlertidig interimistisk passage for gående personer og "trækkende" cyklister af lodsejeren i en periode indtil en mere permanent vejunderføring for cyklister, gående og ryttere vil kunne etableres under Herningvejen, som er en statsvej.

Formidling og oplevelser i området:

Der nedsættes en arbejdsgruppe, der arbejder med dette emne. Der eksisterer allerede en del skriftligt materiale området, så en del af arbejdet består i at indsamle informationerne.

- Tekstsamling om området
- Temaruter

- Formidling af kulturhistorie på stedet
- Årets gang – events og kalender – i naturen
- Formidling af kunsten i landskabet
- Udgivelse om området – bog el. QR-kode el. guide
- Vandringer med fortællinger om tørvegravningen i Jensen og Sørensens Plantage
- Skilte om tørvegravning
- Samling af historierne (både natur- og kulturhistorie) i området via lokale grupper
- Danmarks fødsel og Brøndum-formationen
- Besøgscenter
- Netværk af besøgssteder – ”Hotspots” med nummer, så man finder steder og går fra nummer til nummer i stedet for en given rute
- Plexiglas med jordprofiler ved hvert spot så man kan se forskel på heden, engen, skovbunden etc.
- Hjemmeside om Lokalparken – bør iværksættes hurtigt
- Lille film om områdets geologiske dannelse – til visning i lokalparken, men kan også bruges som undervisningsmateriale i kommunens skoler

Pleje af græsningsområderne (ådalene, heder og overdrev)

- Nedsættelse af arbejdsgruppe, der skal udrede muligheder og begrænsninger i forbindelse med afgræsning
- Formidling af tilskudsmuligheder til pleje af græsarealer
- Jordfordeling
- Finansiell Stabilitet med i jordfordeling
- Organisering bag – lær af Randers-projektet
- ”Låne-køer” – lær fra Fyns sydhavsøer

Bevarelse og pleje af skov- hedemosaikken

- Formidling af tilskudsmuligheder for pleje og ny etablering af natur
- Brugerne hjælper til med plejen
- Afbrændings- og slåningslaug
- Observation af udvalgte områder der ikke plejes, så vi kan sammenligne – Jensen og Sørensens Plantage har 80-100 ha urørt, selvsået skov – det skal formidles.